

LAMPAIDEN KANTAKIRJAOHJESÄÄNTÖ Suomenlammas-rodulle

Lampaiden Kantakirja koostuu pääosastosta ja lisäosastosta,

Pääosasto on jaettu neljään luokkaan: perusluokka ja ns. varsinainen kantakirja eli arvoluokat I, II ja III. Kantakirjarekisteriin perusluokkaan otetaan eläimet polveutumistietojen perusteella. Näille eläimille ei ole vielä tehty arvosteluja.

Perusluokkaan merkitty eläin voidaan siirtää arvoluokkaan, mikäli se täyttää asetetut vaatimukset. Kantakirjan arvoluokkiin I, II ja III pääsee siirtymään jalostusarvostelun kautta.

Lisäosastoon voidaan ottaa myös eläimiä joiden polveutuminen ei ole tunnettu, mutta jotka täyttävät rodun ominaispiirteet ja vaatimukset sekä ovat merkitty virallisiksi korvamerkein.

Pääosasto

Kaikki syntyvät ja tuodut tuotosseurantaan ilmoitetut lampaat rekisteröidään kantakirjattavaksi.

Kantakirjarekisterin pääosasto muodostuu eläimistä jotka ovat merkitty virallisiksi korvamerkein ja joiden vanhemmat ja isovanhemmat tunnetaan sekä ovat merkitty kantakirjan pääosastoon. (Poikkeuksena lisäosaston kautta lisättävät naaraat).

Puhdasrotuinen on eläin, jonka vanhemmat vähintään kahdessa suoraan takanevassa polvessa ovat kyseistä rotua. Kun puhdasrotuiset eläimet saavat tuloksia ne jalostusarvostellaan (aikaisintaan 1-2 vuotiaana). Jalostusarvostelu tehdään lammastilalla tai arvostelutilaisuudessa. Pöytäkirja toimitetaan ProAgrian jalostusvastaavalle joka tekee päätöksen kantakirja luokituksesta ja antaa kantakirjanumeron.

Varsinaisessa kantakirjassa on kolme luokkaa I, II ja III. Eläimen kantakirjaluokkana käytetään arvioitavista osa-alueista muodostuvien luokkien keskiarvoa.

Tuodut eläimet kantakirjataan siihen pääosaston luokkaan jonka vaatimukset se polveutumistodistuksen mukaisesti täyttää huomioiden alkuperämaan kantakirjaluokat.

Nuoret eläimet

Nuoret arvostelemattomat eläimet otetaan kantakirjarekisteriin polveutumistietojen perusteella. Näille eläimille ei ole vielä tehty arvosteluja.

Lisäosasto

Kantakirjan lisäosastoon merkitään sellaiset eläimet, jotka eivät mm. polveutumisen osalta täytä pääosastoon merkitsemisen edellytyksiä, mutta jotka täyttävät rodun ominaispiirteet ja

vaatimukset sekä ovat merkitty virallisin korvamerkein. Naaras siirtyy pääosastoon, kun sen emä ja emänemä ovat lisäosastossa ja isä, isänisä ja emänisä pääosastossa.

Risteytyksien jälkeläiset voivat siirtyä lisäosastosta pääosastoon samojen kriteerien mukaisesti kuin eläimet, joiden polveutuminen ei ole tunnettu. Naaras, jonka emä ja emänemä on merkitty kantakirjan lisäosastoon ja jonka isä, isänisä ja emänisä on merkitty kantakirjan pääosastoon, tulee katsoa puhdasrotuiseksi naaraaksi, joka täyttää kantakirjan pääosastoon merkitsemisen edellytykset.

Eläintenpitäjien yhdenvertainen kohtelu

ProAgrian Lammaspalveluita voivat ostaa kaikki Suomessa sijaitsevat lampaan ja vuohen kasvattajat. Eläinten kantakirjaan merkitseminen on riippumaton esim. eläimen omistajasta, alkuperämaasta jne. seikoista. Jalostuseläimiä voivat ostaa tuotosseurantatiloilta kaikki lampaanpitäjät. Asiantuntijaverkosto on kokoomaan kattava, jolla taataan että palvelut ovat kaikille saatavilla. Työntekijöitä koulutetaan säännöllisesti, yhtenäisten palveluiden varmistamiseksi.

SUOMENLAMPAAN rodun ominaispiirteet

Suomenlammas on suomalainen rotu, joka kuuluu pohjoismaiseen lyhythäntäiseen tyyppiin. Suomenlammas on keskikokoinen sarveton rotu. Väri on useimmiten valkoinen, rodusta on myös musta, ruskea ja harmaa tyyppi. Rotu on hedelmällisyysominaisuuksiltaan erinomainen ja emo-ominaisuuksiltaan hyvä.

Ruhojen teuraslaatu on tyydyttävä. Villa on keskiahioa - joskus hienoa tai karkeaa - kiiltävää ja pehmeää.

Jalostustavoitteet

Suomenlampaan jalostuksessa pyritään ylläpitämään hyvät hedelmällisyys-ominaisuudet ja parantamaan lihantuotantokykyä sekä villa- ja turkisominaisuuksia niin että kaikkien alkutuotteiden laatu vastaisi sekä niitä jalostavan teollisuuden että kuluttajien toiveita. Näihin tavoitteisiin pyritään tekemällä tarkkailua seuraavista ominaisuuksista: hedelmällisyys, emo-ominaisuudet, kasvunopeus, teurasominaisuudet, terveys, rakenne, villan määrä ja laatu sekä turkiksen laatu.

Varsinaisen kantakirjan vaatimukset

Puhdasrotuinen suomenlammas voidaan hyväksyä varsinaiseen kantakirjaan sen täyttäessä seuraavat yleisvaatimukset:

- Lammas on yksivärinen ja sillä on hyväksyttävä rakenne.
- Pässi on siitoskykyinen.
- Uuhi on ainakin kerran karitsoinut.

Ominaisuuskohtaiset arvoluokkavaatimukset

1. **Rakenteessa** arvoluokat määritellään visuaalisesti. Pahimpina virheinä pidetään ahdasrintaisuutta tai kuroutumaa lapojen takana, notkoselkäisyyttä, heikkoa takarunkoa ja huonoja jalkoja.

2. **Koko** arvostellaan painojen mukaan seuraavasti:

<u>Alle 2-vuotiaat lampaat</u>		<u>Pässit</u>	<u>Uuhet</u>
I	arvoluokka, elopaino vähintään	80 kg	60 kg
II	arvoluokka, elopaino vähintään	75 kg	55 kg
III	arvoluokka, elopaino vähintään	65 kg	50 kg

<u>Yli 2-vuotiaat lampaat</u>		<u>Pässit</u>	<u>Uuhet</u>
I	arvoluokka, elopaino vähintään	95 kg	70 kg
II	arvoluokka, elopaino vähintään	85 kg	65 kg
III	arvoluokka, elopaino vähintään	75 kg	55 kg

Eläimen tulisi olla arvosteluhetkellä kuntoluokassa 2-4. Kantakirja- arvostelun yhteydessä voidaan lisäksi ottaa runkomittoja lampaan mittausohjeen mukaisesti eläimen koon ja rakenteen määrittämisen tueksi.

3. **Villasta** määritetään seuraavat ominaisuudet: villan hienous, kasvualue, tasaisuus, tiheys, kiilto, pituuskasvu, pehmeys, väri, kiharus ja villavirheet (sikkara, kuollut karva, ydinvilla, hauraus). Villan tyyppi määritetään arvostelussa villatyypiksi- tai turkistyyppiseksi.

Villatyypisistä villasta erotetaan seuraavat hienouden päätyypit:

Karkea villa (k), hienousaste 44^s - 48^s.

Keskihieno villa (kh), hienousaste 50^s - 56^s.

Hieno villa (h), hienousaste 58^s tai yli.

I arvoluokka	Kiillon, tiheyden, tapulinmuodostuksen ja tasaisuuden yhteispisteet villa-arvostelussa ovat vähintään ka. 4.
II arvoluokka	Kiillon, tiheyden, tapulinmuodostuksen ja tasaisuuden yhteispisteet villa-arvostelussa ovat vähintään ka. 3.
III arvoluokka	Kiillon, tiheyden, tapulinmuodostuksen ja tasaisuuden yhteispisteet villa-arvostelussa ovat vähintään ka. 2.

Turkistyyppisestä villasta erotetaan seuraavat laatuluokat:

I arvoluokka	erittäin kiiltävä villa, tasainen kautta ruhon, keskihieno tai karkea villa, keskikokoinen tai iso yhdenmukainen kihara.
II arvoluokka	kiiltävä villa, villa melko tasainen kautta ruhon, kihara tasainen.
III arvoluokka	kiilto heikompi, epätasaisuutta, hienompi villakin hyväksytään, selvä kihara.

Yksittäisen lampaan villa on arvosteltava ja näytteet tarvittaessa otettava järjestyksessä lapa, kylki ja reisi. Villan hienouden ja turkistyyppisyyden osalta tavoitellaan yhdenmukaisia yksilöitä.

4. **Sikiävyys** arvostellaan arvoluokkiin seuraavasti:

Uuhet

I arvoluokka	uuhi kerran kantaneena on antanut ja vähintään kuukauden ajan imettänyt kaksoset tai useamman kerran kantaneena antanut keskimäärin 2,5 karitsaa.
II arvoluokka	uuhi kerran kantaneena on antanut elävät kaksoset tai useamman kerran kantaneena keskimäärin 2 karitsaa.
III arvoluokka	uuhi kerran kantaneena on antanut kaksoset, joista toinen elää, tai useamman kerran kantaneena keskimäärin 1,5 karitsaa.

Pässit

Nuorten pässien sikiävyys arvostellaan emän ja isänemän sikiävyyden keskiarvon perusteella edellä mainituin kriteerein. Vanhemmilla päseillä otetaan lisäksi huomioon myös tyttärien sikiävyys.

5. **Emo-ominaisuudet** ilmaisee karitsatuotos

Uuhen emo-ominaisuuksia kuvaa sen 6 viikon ikäisenä punnittujen karitsoiden yhteinen paino (A42, eri vuosien keskiarvo), jota kutsutaan karitsatuotokseksi. Emo-ominaisuuksien arvoluokat määräytyvät karitsatuotoksen mukaan seuraavasti:

<u>Uuhet</u>		<u>6 vko</u>
I	arvoluokka, karitsatuotos vähintään	45 kg
II	arvoluokka, karitsatuotos vähintään	35 kg
III	arvoluokka, karitsatuotos vähintään	28 kg

Pässit

Arvostelu suoritetaan emän ja isänemän karitsatuotosten keskiarvon perusteella edellä mainituin rajoin. Vanhemmilla päseillä otetaan huomioon myös tyttärien karitsatuotos.

Järjestelmät, joita hyödynnetään eläinten yksilöintiä ja polveutumista koskevien tietojen saamisessa.

Kaikki lammastilat Suomessa noudattavat Eviran merkintäjärjestelmää. Tämä takaa eläimen yksilöllisen tunnistamisen, joka seuraa sitä koko eläimen eliniän. Epäilyttävissä tilanteissa haastatellaan tuottajaa ja voidaan ottaa dna-kokeita eläimen polveutumisen varmistamiseksi.

Eläinten omistaja itse tekee poikimisilmoituksen eli rekisteröi lampaat nettisovelluksen kautta. Tuotosseurantaohjelmasta eläimen perustiedot siirtyvät suoraan rajapinnan kautta Eviran rekisteriin ja samaten Eviran rekisteristä tuotosseurantarekisteriin. Karitsat merkitään viimeistään kuuden kuukauden iässä yhdellä FI tunnuksellisella korvamerkillä. Käytännössä karitsat merkitään usein jo kolmen päivän iässä kun ne päästetään emänsä kanssa ryhmäkarsinaan. Tilat jotka laittavat FI-merkit myöhemmin käyttävät lovia tai muita merkintätapoja yksilöiden tunnistukseen. Tuotosseuranohjelman tietokanta ja ohjelmistotuki sijaitsevat Maatalouden Laskentakeskuksessa.

Tiedot tuotos ja tulostietojen hyödyntämistä koskevista järjestelmistä

Tuotosseurantajärjestelmään kuuluvat tilat tallentavat virallisia tuotostietoja ohjelmistoon (muun muassa karitsoiden 3pv, 6vk paino, 4 kk paino, aikuispaino, teuraspainot, teurasprosentit, ulkomuotoarvostelu, lihasmittaus tulokset, villa-arvostelutiedot, tallennetuista tiedoista lasketaan tuloksia (mm. vuonuekoko, elinikäistuotos, bruttokasvu, nettokasvu). Karitsoiden 4 kk:n painojen pohjalta määritetään BLUP-eläinmallimenetelmällä kaikille puhdasrotuisille lampaille jalostusarvot. Ennen laskentaa painot korjataan iän suhteen kullekin rodulle erikseen. Laskennassa otetaan huomioon kaikki sukulaistiedot sekä rodun, tilan, sukupuolen, karitsuekoon ja emän iän vaikutus.

Tiedoista ajetaan yksilökohtaisia, tilakohtaisia, alueellisia ja valtakunnallisia yhteenvetoja. Valtakunnalliset tulokset julkaistaan vuosittain ProAgrian ja Suomen Lammasyhdistyksen toimesta.